

Hvis det ser ut som en and...

Svein Brurås (red.):
Nyhetsvurderinger. På innsiden av fem redaksjoner
 IJ-forlaget, 2012.

Journalister kan journalistikk i kroppen. Vi medieforskere har teori. Redaktører og vaktsejfer kan bruke 17 minutter på å sortere ut det vesentlige som skjedde i verden i går. Vi kan gruble i årevis på om det er Bourdieu eller Marx som er best egnet til å forklare hva de egentlig snakker om. Denne klassiske motsetningen mellom kroppslig erfaring og teori brytes langt på vei ned i boken *Nyhetsverdier – på innsiden i fem redaksjoner*, skrevet av journalistforskere i Volda. Dette er nemlig et eksplisitt forsøk på å beskrive hva det er som kjennetegner en god nyhetssak, «ifølge pressens egen praksis og oppfatning» (Brurås & Olsen, 2012, p. 14). Nærheten mellom journalistforskningen og journalistikken gjør at vi virkelig kommer på innsiden av 5 redaksjoner i Norge. Sjargongen som skal fange opp de kroppslige fornemmelsene av den gode nyhetssaken florerer, både på norsk og engelsk («hjerte/smerte», «grep», «sandwich», «å faen-prosjekt», «Set-up og Pay-off» osv). Likevel har forfatterne i boka en konstruktivistisk slagside som gjør at de i for liten grad vurderer sannhetsgehalten i uttrykket «if it looks like a duck, swims like a duck and quacks like a duck, then it probably is a duck.»¹

Bokens struktur og metode er både klar og oversiktlig. Som en slags opptakt får vi en kvantitativ undersøkelse av noen generelle karakteristika ved 558 nyheter i avis, på tv og på nett – i en syntetisk 7-dagers nyhetsuke. Bokas kjerne består imidlertid av 5 kapitler som beskriver nyhetsvurderinger i en bestemt uke i juni 2011 i Dagbladet, Aftenposten, TV2, NRK Dagsrevyen og Nettavisen. Bokens forfattere har vært til stede i redaksjonene denne uka, og kun supplert med korte intervjuer med redaktører og journalister underveis. For å kunne gå så induktivt til verks som mulig, og for å holde en viss distanse til redaksjonene, understrekes det at observasjonen har vært passiv. Journalistforskningens utfordring i en slik observasjon er langt på vei den motsatte av sosialantropologens, skriver Brurås betimelig i metodekapitlet (Brurås & Olsen, 2012, p. 62). Forskerne er journalistlærere i Volda og i alle redaksjonene de observerer finner de tidligere Voldastudenter, også blant lederne. Faren for en sirkulær argumentasjon der de som forskere finner de nyhetsvurderinger de tidligere har lært bort, er derfor til stede.

Det induktive metodiske opplegget fremstår ikke desto mindre som overbevisende. Denne leseren hadde en nokså bestemt fornemmelse av den redaksjonelle profilen på 4 av mediene fra før. Men jeg opplevde faktisk å komme nærmere *akkurat* hvordan *Dagbladet* tenker, når de setter «Libya på topp, og pupp under», eller *hvorfor* det at Grete Faremo synger offentlig er den perfekte TV2-sak. Bildet som tegnes av både *Aftenposten* og *NRK Dagsrevyen* gir også dypere innsikt, både i hvor stort samfunnsansvar de forvalter på selvstendig vis og hvordan (mektige, offisiøse) aktører lykkes i å spille inn «sine» saker i nyhetene. *Vesentlighetskravet*,

som Audgunn Oltedal har tatt for seg i en annen av årets utgivelser (2012) er høyst levende i en avis som Aftenposten, og det er interessant å merke seg – med Brurås (Brurås & Olsen, 2012, p. 123) – at her finner vi også etter partipressens fall, tydelige *politiske* vurderinger.

Det samme er tilfellet med den redaksjonen jeg selv hadde færrest forutinntatte oppfatninger om, nettavisen, som Paul Bjerke var observatør av. Nu vel, jeg blir ikke direkte sjokkert over at Gunnar Stavrum er hands-on som redaktør, eller at redaksjonen for øvrig er enige om «Kampen mot et statlig gjeldshelvete» var det beste stoffet de laget denne juni-uka. Men at «det var et klart journalistisk og moralsk engasjement for å presse byrådet i Oslo til å *gjøre noe* med forholdene til de rumenske tiggerne» var mer overraskende. Dette er faktisk et av hovedfunnene, fortsetter Bjerke: «Undersøkelsen kan faktisk tyde på at Nettavisen, som verken har en partipolitisk historie eller en tradisjon som kulturpolitisk begrunnet folkeopplyser, mest åpent og erklært oppfatter journalistikk som (også) en politisk praksis.» (Brurås & Olsen, 2012, p. 224). Bjerke trekker deretter tråden tilbake til den berømmelige «gule» amerikanske sensasjonspressen, og plasserer Nettavisens *politiske aktivisme* inn i denne tradisjonen. I tillegg til å være et interessant funn i seg selv, peker Bjerkes analyse mot en mer generell konklusjon i boka: de store, nyhetsmediene er *politiske* aktører. Denne boken gir et godt empirisk utgangspunkt for å finne ut *hvordan* de fem forskjellige riksdekkende mediene er nettopp (også) det.

I et oppsummeringskapittel skriver imidlertid også Bjerke noe som hadde slått meg flere ganger inntil jeg kom så langt: «Et viktig og noe overraskende funn i våre observasjoner en uke i juni 2011 er at de store fellessakene spiller en svært stor rolle i alle redaksjonenes arbeid.» Vel så interessant som det særegne med den enkelte redaksjonenes profil er hvor *like* nyhetsvurderingene var denne uka. Flommen på Østlandet var den viktigste fellessaken denne uka, som alle *måtte* ha mest og best dekning av. Den representerte, med Bjerkes ord, et kindereg, fordi «Satsing på fellessaker er den enkleste måten å innfri en hel rekke kvalitetskriterier på – samtidig» (Brurås & Olsen, 2012, p. 248). Disse kvalitetskriteriene utdypes deretter på fire måter. Alle, eller i hvert fall tre av disse fire, skyldes *profesjonsinterne* forhold. Men her er det altså jeg føler behovet for å ta «andetesten» på boka. Lå ikke den mest åpenbare grunnen til at flommen var toppsaken denne juni-uka rett og slett, og bokstavelig talt, i sakens natur? Dette var i følge ekspertene «en 50-årsflom». Grunnen til at «alle snakket om den», var at veldig mange faktisk ble rammet av den denne pinsehelga. Sett fra innsiden av redaksjonene, kunne nok sjefredaktøren i Aftenposten være misfornøyd med at de ikke kom tett nok på menneskene. Dette kan selvsagt forklares profesjonsinternt – identifikasjon er jo ett av nyhetskriteriene. Men bommet mediene en dag på dekningen av flommens drama, kunne det jo også betraktes som en *reell* bom, altså at flommens *iboende* drama ikke kom godt nok fram. Kanskje var det også litt av en bom å foreslå «det rare globale været» som en del av konteksten for flommen, slik en annen av Aftenpostens medarbeidere gjorde (ibid 2012, p. 109) på et morgenmøte?

For å unngå misforståelser; Bjerke snakker om «nokså udiskutable fellessaker» og Gunnhild Olsen skriver i sitt kapittel om Dagbladet om fellessaker som «i *utgangspunktet*» angår mange direkte. Mer generelt siterer Bjerke Michael Schudson to ganger for å ta brodden av urettferdig kritikk av sosialkonstruktivismen: «We did not say that journalists fake the news. We said the journalists make the news» (Brurås & Olsen, 2012, p. 32,231). Ingen av bokens forfatterne benekter at virkeligheten fins, at dramaer finner sted der ute, eller at noe slikt som den arabiske våren er viktig uansett hvilke nyhetsvurderinger redaksjonene faktisk foretar seg. De er fullt klart over at nyhetsvurderinger skifter av referensielle så vel som komposisjonelle grunner. Men det analytiske fokuset hos forskerne ligger – i samsvarende med redaksjonenes egen sjargong – i «grepene» som tas. Derfor ender ikke bare «virkeligheten» men også ordet «viktig» opp i anførselstegn hos Bjerke (Brurås & Olsen, 2012, pp. 247–248). Underforstått; «virkeligheten» kan vi ikke vite noe om (tolkningsrammer, derimot, får stå uten anførselstegn). Selv Turid Øvrebø, som skriver om virkeligheten uten anførselstegn i sitt kapittel, og som i *Journalistiske metoder* (Østlyngen & Øvrebø, 1999, p. 93) flagget en posisjon som kritisk realist, fremstår her mer som en konstruktivist. Eller kanskje bedre, som det vi kan kalle en *posisjonist*. I likhet med både Brurås og Bjerke legger hun sine analyser tett opptil Ida Schultz sin doktorgradsavhandling (2006) – som igjen bygger på Bourdieu. Her står posisjonering mediene i mellom, samt ovenfor andre «felt» i samfunnet, helt sentralt. Enkelt oppsummert, med siste setningen i Brurås kapittel: «I alle tilfeller er det *nyheters forhold til hverandre* som avgjør nyhetsverdien.»

Jeg har andre steder posisjonert meg som lojal mot virkeligheten sammen med Martin Eide (2011), som forsvarer av et kritisk realistisk objektivitetsideal innenfor journalistikken (Olteidal & Ytterstad, 2012; Ytterstad, 2011), og som tilhenger av Marx og ikke Bourdieu (Ytterstad, 2012). Her vil jeg bare avslutte med en tanke jeg fikk etter å ha sett den siste TV-serien *The Newsroom*, med Jeff Daniels i hovedrollen. Den utopiske ideen som ligger bak serien er på mange måter et forsøk på å vende tilbake til 1950- og -60-tallets hardslående, men objektive journalistikk («And that's the way it is», Walter Cronkite). Fri fra posisjonering og spill, om du vil. Nærdansen mellom journalistikk og journalistikkforskning er ikke preget av stor variasjon over tid. Nyheter lages, sa Gaye Tuchman i 1978 og det sier forfatterne stort sett i dag også, med Bourdieu som viktig tillegg. Forskjellen er kanskje denne: Der hvor det konstruktivistiske representerte noe litt nytt ovenfor en referensiell 70-talls journalistikk, fremstår dansen som mer harmonisk i dag. Vaksjefene og forskerne synes mer enige om at det er grepene og komposisjonen det handler om. Kanskje er det likevel grunn til å blåse liv i den gamle konflikten mellom praktikere og teoretikere, og etterlyse litt mer konflikt? I så fall er det kanskje i motsatt retning journalistforskningen bør gå: prøve å underbygge og forsterke realismen som ligger bak nyhetsvurderingene. Libya på topp, flommen på Østlandet, revolusjonen i Egypt: fellessakene er ikke *bare* bestemte konstruksjoner av virkeligheten, en posisjonell refleks av det øvrige nyhetsbildet. Det fins noe ved begivenhetene i seg selv – også til dels uavhengig av at de angår brede lag av norske

lesere eller utgjør «signalsaker» for de enkelte medienes profil – som påkaller journalistisk oppmerksomhet. Hvis verken journalister eller journalistforskere er interessert i den globale oppvarmingen når flommene øker på Østlandet, er de for lite interessert i sakens natur. Men for forfatterne av *Nyhetsverdier* var det altså innsiden av redaksjonene som var saken, og her skriver de mye verdifullt og viktig om virkeligheten innenfor redaksjonslokalene. Og det skriver jeg altså uten anførselstegn.

Andreas Ytterstad, førsteamanuensis,
Institutt for journalistikk og mediefag, Høgskolen i Oslo og Akershus
E-post: Andreas.Ytterstad@hioa.no

Referanser:

- Brurås, S. 1955-, & Olsen, G. R. (2012). *Nyhetsvurderinger*. Kristiansand: IJ-forl.
- Eide, M. (2011). *Hva er journalistikk*. Oslo: Universitetsforl.
- Oltedal, A. (2012). *Vesentleg og viktig?: om profesjonsverdier i journalistkvardagen*. Kristiansand: IJ-forl.
- Oltedal, A., & Ytterstad, A. (2012). Journalistrollen og etikk. Om spenninger i forståelsen av journalistrollen. In K. S. 1968- Orgeret (Ed.), *Norske medier – journalistikk, politikk og kultur*. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforl.
- Schultz, I. (2006). *Bag om nyhedskriterierne: en etnografisk feltanalyse af nyhedsværdier i journalistisk praksis*. Afdeling for Journalistik, Roskilde Universitetscenter.
- Ytterstad, A. (2011). Klimakrisen utfordrer objektivitetsidealet i norsk journalistikk. *Norsk medietidsskrift*, 18(4), 323–340.
- Ytterstad, A. (2012). *Norwegian Climate Change Policy in the Media: Between Hegemony and Good Sense* (phd dissertation). Oslo University.
- Østlyngen, T., & Øvrebø, T. (1999). *Journalistikk: metode og fag*. Oslo: Ad notam Gyldendal.

Noter:

- 1 Duck-testen er et eget begrep på wikipedia, se http://en.wikipedia.org/wiki/Duck_test

Kampen om Norges siste partiavis

Ivar Andenæs
Gud hjelpe oss! Om makt og medier i Halden
Kolofon forlag, 2011

Journalist og medieforsker Ivar Andenæs ga i fjor ut boka «Gud hjelpe oss! Om makt og medier i Halden.» Boka presenterer hovedtrekkene i historien til Halden Arbeiderblad – avisen som til det siste nektet å gå inn i A-pressekonsernet, og som ifølge forfatteren var landets siste partiavis. Men Andenæs forteller også historien om en